

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۸۰ / ۱۱ / ۲۷

دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ مدرک دکترای پزشکی عمومی

عنوان :

بررسی نظرات پزشکان عمومی پیرامون محتوای

برنامه های مدون آموزش مداوم

جامعه پزشکی

در برنامه های مدون آموزش مداوم زاهدان

استاد راهنما :

015695

جناب آقای دکتر اباصلت برجی

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر عبد الوهاب مرادی

جناب آقای مهندس صادقی

نگارنده :

الهه قراری

۳۱۹۴۳

سال اجراء : ۱۳۷۹

شماره پایان نامه : ۵۹۹

تقدیم به :

بزرگترین حامی زندگیم ، پدر بزرگوارم.

سرچشمه محبت و صفا ، مادر مهربانم.

همه اساتید فرزانه ام که به من عاشقانه زیستن را آموختند .

وتمام بیمارانی که الفبای طب را بر بالینشان عاشقانه آموختم .

با تشکر فراوان :

از استادان فرزانه ام جناب آقای دکتر برجی ، جناب آقای دکتر مرادی و جناب آقای مهندس صادقی که خالصانه تمامی اندوخته های علمی و عملی خود را در اختیار من قرار دادند و من را در تهیه و تنظیم این پایان نامه راهنمایی و همراهی کرده اند . توفیق و بهروزی فراوانترشان را از صمیم قلب از خداوند متعال خواستارم .

قدردانی :

از جناب آقای مهندس علیرضا ناصری و همکارانشان که انجام کارهای اجرائی این پایان نامه بدون همکاری صمیمانه آنها میسر نبود . توفیق و بهروزیشان را از صمیم قلب از خداوند متعال خواستارم .

اله قراری

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱-۲	چکیده فارسی
فصل اول	
۳-۴	- مقدمه
۵	- تعریف برنامه های آموزش مداوم
۸	- ضرورت اجرای برنامه های آموزش مداوم
۱۱	- حیطه ها
فصل دوم	
۱۷	- تاریخچه
فصل سوم	
۲۷-۲۸	روش کار
۲۹	- پرسشنامه
فصل چهارم	
	- نمودارها
فصل پنجم	
۳۲	- نتیجه
۴۹	- بحث
۵۶	- منابع
۵۷-۵۸	- خلاصه به انگلیسی (ABSTRACT)

« چکیده فارسی »

قانون آموزش مداوم به عنوان یکی از مترقی ترین قوانین نظام جمهوری اسلامی ایران پس از طی مرحله آزمایشی به عنوان قانون دائم درآمد به موجب این قانون کلیه افرادی که در ارائه خدمات بهداشتی درمانی نقش دارند موظفند با طی دوره های آموزشی ، ضمن حفظ عملکرد حرفه ای به ارتقاء آن همت گمارند . اگرچه عملکرد مثبت دست اندر کاران قانون باعث توجه جهانیان به کشور ایران شده است .

اما هنوز برای رسیدن به اهداف عالی آموزش مداوم کشور فاصله زیادی دارد . این مهم نه تنها ریشه در ساختار تشکیلاتی ، بودجه ای و برنامه ریزی وزارت متبوع دارد . بلکه مشمولین قانون (عمدتاً پزشکان جوان) بعضاً باعث سلب یا کاهش انگیزه این دسته از فراگیران شده است در این بررسی سعی کردیم که با جمع بندی نظرات و پزشکان عمومی شاغل در استان ، مسئولین برنامه ریزی را در طراحی برنامه ای هر چه بهتر یاری دهیم .

تعداد ۱۵۶ نفر از پزشکان عمومی شرکت کننده در سه برنامه متوالی مدون در این بررسی شرکت کرده اند . نمونه گیری بصورت سرشماری صورت گرفته و پس از تکمیل پرسشنامه مربوطه داده ها وارد نرم افزار S PSS گشته و نتایج حاصله توصیف شد . این بررسی بین پزشکان عمومی زن و مرد انجام شد و شرکت کنندگان شاغل در یکی از بخش های خصوصی ، دولتی یا هر دو بخش بودند . که نتایج حاصله به قرار زیر است :

پزشکان شرکت کننده مباحث در نظر گرفته شده در هر یک از برنامه های مدون ارائه شده را و همچنین ساعات اختصاص داده شده برای ارائه هر مطلب را تا حد کم یا تا حد متوسط متناسب با نیازهایشان و پاسخگوی سوالات خود می دانستند اکثر شرکت کنندگان با ارائه یک مبحث برای معرفی دارو های جدید و داروهای منسوخ شده در هر برنامه مدون و نظر خواهی در رابطه با مباحث مورد نیازشان برای ارائه در برنامه مدون بعدی موافق بودند و آن را ضرورتی در جهت رفع نیازهایشان می دانستند بهترین روشهای ارائه مطالب را ارائه CASE و پرسش و

پاسخ می دانستند و بیشتر خواستار مباحث کاربردی بودند. یکی از نتایجی که بسیار جالب و مورد توجه بود این بود که ۵۰٪ از شرکت کنندگان هیچ نقطه مثبتی را در برنامه های مدون نمی دیدند و انگیزه شرکت خود را فقط کسب امتیاز ذکر کردند. که متأسفانه بسیار تکان دهنده بود اینکه قانون آموزش مداوم کشور حرکتی علمی داشته و در ایجاد نهادهای اولیه موفق بوده است جای بحث ندارد، اما سؤال اصلی اینجاست که چرا جامعه پزشکی و مخصوصاً پزشکان جوان آموزش را مهمترین نیاز خود در بین سطوح نیازهای فردی احساس نمی کنند و چگونه باید به سمت آموزش مداوم با انگیزه سوق داده شوند؟

امید می رود که با بهره گیری از نتایج این تحقیق (برگزاری جلسات بصورت پرسش و پاسخ و ارائه case و ارائه مطالب بصورت کاربردی و نیازسنجی از شرکت کنندگان) و نتایج تحقیقاتی از این دست بتوانیم پاسخی برای این سؤال، آینده روشنتری را برای این برنامه ها و انگیزه های بالاتری را برای پزشکان عمومی جهت شرکت در این برنامه ها بسازیم.

فصل اول :

- مقدمه

- تعریف برنامه های آموزش مداوم جامعه پزشکی

- ضرورت اجرای برنامه های آموزش مداوم

- حیطه های پژوهش در آموزش مداوم و ضرورت

پژوهش در آموزش مداوم

مقدمه :

آموزش مداوم به عنوان یک اصل کلی و ضرورت انکار ناپذیر در جهان مطرح است چون با وجود پیشرفت سریع علوم ، اهمیت به روز نگهداشتن دانش آموختگان بر همه روشن است .

از آنجائیکه هدف از آموزش تغییر در رفتار است . امروزه یک تلاش همگانی در جهان برای یافتن موثر ترین روشهای آموزش مداوم که بتواند در پزشکان تغییر رفتار مناسب را ایجاد کند در حال انجام است . از نظر منطقی روشی را می توان قابل قبول دانست که بتواند مهارت بالینی پزشکان را افزایش داده باعث بهبودی اوضاع بیمار (Patient Outcome) گردد . و اینکه آیا روش های موجود آموزش مداوم این توانائی را در ایجاد تغییرات لازم دارد . هدف این دسته از مطالعات وسیع میباشد .

بیش از هزار مقاله در مورد آموزش مداوم از سال ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۸ در مجلات معتبر پزشکی منتشر شده است و همچنین سی و هشتمین سمینار بین المللی پژوهش در آموزش پزشکی که در سال ۱۹۹۰ در ایالات متحده آمریکا برگزار گردیده نشان می دهند که آموزش مداوم در سالهای اخیر دچار تغییرات زیادی در مبانی نظری و متدولوژی شده است این تغییر در مبانی نظری منعکس کننده نیازهای جدیدی است که در مورد چگونگی ارائه خدمات پزشکی و آموزش پزشکی ایجاد شده است .

در کنار این تغییرات می توان از تحولات دنیائی که پزشکان در آن مشغول فعالیتند یاد کرد . افزایش مصرف گرائی ، افزایش قدرت و نفوذ بیماران ، رشد گسترده روش های تشخیصی و درمانی و تغییر در دیدگاه جامعه از طب و طبیب همگی نیاز به اتخاذ روشهای موثر و کارا و رفع مشکلات را در آموزش مداوم ضروری میسازد .

با توجه به درک ضرورتهایی که در بالا ذکر شد در ایران نیز قانون آموزش مداوم بعنوان یکی از مترقی ترین قوانین پس از طی مرحله آزمایشی بصورت قانون دائم در آمد . (که به موجب این قانون کلیه افرادی که در ارائه خدمات بهداشتی درمانی نقش دارند موظفند با طی دوره های آموزشی ضمن حفظ عملکرد حرفه ای به ارتقاء آن همت گمارند)

اگر چه عملکرد مثبت دست اندر کاران قانون باعث توجه جهانیان به کشور ایران شده اما هنوز برنامه های آموزش مداوم کشورمان در رسیدن به اهداف نهائی خود با مشکلات و موانع فراوانی مواجه است. این مهم نه تنها ریشه در ساختار تشکیلاتی، بودجه ای و برنامه ریزی مجریان این برنامه ها دارد بلکه مشکلات حرفه ای مشمولین قانون (عمدتاً پزشکان جوان) بعضاً باعث سلب یا کاهش انگیزه فراگیران شده است.

اکنون که ۱۰ سال از اجرای برنامه های آموزش مداوم در کشور مامیگذرد ضرورت ارزیابی دقیق این برنامه ها، تحقیق و پژوهش پیرامون آنها به عنوان یک نیاز اساسی حس میشود. در طی مدتی که از اجرای اینگونه برنامه های گذشته نظر خواهی هایی در هر دوره از شرکت کنندگان صورت گرفته است. ولی متأسفانه تحقیقاتی منسجم همانند آنچه در کشورهای پیشرفته انجام شده در کشور ما بسیار محدود است.

با توجه به نوپا بودن آموزش مداوم در جهان و جمهوری اسلامی ایران، برای دستیابی به یک سیستم علمی پویا و پایدار، ضروری است به سؤال ها و ابهامات آموزش مداوم کشوری در قالب پروژه های تحقیقاتی پاسخ داده شود. در این راستا اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی با ارائه اولویت های تحقیقاتی در صدد است برنامه ریزی های آینده آموزش مداوم کشوری را بر مبنای نتایج پروژه های تحقیقاتی کاربردی استوار نماید.

در این مطالعه که بر اساس اولویتهای تحقیقاتی در نظر گرفته شده از طرف اداره کل آموزش مداوم صورت گرفته سعی شده تا نظرات پزشکان عمومی پیرامون محتوای برنامه های مدون آموزش مداوم مورد بررسی قرار گیرد. امید آنکه با بهره گیری از دست آوردهای حاصله بتوانیم چراغی فراراه مسئولین برنامه ریز روشن نموده و شاهد آینده ای روشن تر برای این برنامه ها باشیم.

باید دانست با ارزیابی دقیق روند جاری می توان آینده را پیش بینی کرد و می توان آینده را خود آفرید

تعریف برنامه آموزش مداوم جامعه پزشکی

برنامه های آموزش مداوم از ۵ نوع فعالیت زیر تشکیل می شود:

۱- سمینارها و کنگره ها

۲- دوره های آموزشی کوتاه مدت حرفه ای

۳- برنامه های مداوم آموزش مداوم

۴- فعالیت های آموزشی و پژوهشی

۵- خود آموزی

(۱) سمینارها و کنگره ها

الف) سمینارها: (هم اندیشی Seminar)

اجتماعات و گرد همائی ها که هدف از تشکیل آن بیان تازه های علمی مبادله تجربیات و تجدید اطلاعات به منظور چاره جوئی و حل مشکلات حرفه ای شرکت کنندگان است به صورت ارائه سخنرانی میز گرد و جلسات پرسش و پاسخ ارائه می گردد . طول مدت آن حداقل ۲ روز می باشد .

ب: کنگره : (همایش congress)

گرد همائی رسمی متشکل از متخصصان و افراد با تجربه است که در آن نتایج تحقیقات و پژوهشهای انجام شده در موضوع علمی مشخص به صورت مقاله ، سخنرانی و پوستر ارائه و به شکل دوره ای از یک تا ۵ سال یکبار تکرار می گردد . طول مدت کنگره ۳ روز یا بیشتر است . برای برگزاری هر کنگره تشکیل تعدادی کمیته تخصصی ضرورت دارد .

در همایش های بین المللی که با حضور استادان و پژوهشگران برجسته خارجی تشکیل می شود حداقل ۲۰٪ مقالات ارائه شده حاصل تحقیقات و پژوهشهای انجام شده در سایر کشورها است .

۲) دور های آموزشی کوتاه مدت حرفه ای :

عبارت است از دوره های آموزشی حرفه ای در رشته های مختلف که از طریق ساز مانهای علمی و آموزشی برگزار می گردد . (مانند پزشکی قانونی و غیره) .
الف) کارگاه:

برنامه ای است که جهت تقویت مهارتهای حرفه ای شرکت کنندگان برگزار می گردد و شرکت کنندگان در گروههای کوچک جهت تبادل اندیشه ها تجربه ها و دید گاههایشان به شور و مشورت می پردازند که معمولا در چند روز و حداکثر تا یک هفته تشکیل می گردد (در مورد کار گاه ها حداکثر ۳۰٪ ساعات فعال کار گاههای روش تحقیق ۳۵٪ ساعات فعال کار گاههای آموزشی و ۵۰٪ ساعات فعال کار گاههای علوم بهداشتی و تخصصی به عنوان امتیاز در نظر گرفته می شود) .

۳) برنامه های مدون آموزش مداوم :

برنامه هایی هستند که بر مبنای اصول علمی ذکر شده در کتب درسی رسمی دانشگاهی (بایدهای کتاب text هر رشته) جهت شاغلین مراکز غیر آموزشی و پژوهشی توسط کمیته های تخصصی ویژه در اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی تدوین گردیده است هر برنامه مدون شامل ۲۵ ساعات آموزش نظری ویا معادل آن به طور عملی و ۲۵ امتیاز (به ازای هر ساعت یک امتیاز) می باشد .

۴) فعالیتهای آموزشی و پژوهشی :

شامل تالیف کتاب و... تدریس در سطوح دکترای حرفه ای یا کارشناسی ارشد ، ترجمه کتاب ، انتشار مقاله ، انجام پژوهش ، سخنرانی ، ارائه پوستر های آموزشی و ارتقاء اعضای هیئت علمی دانشگاهها می باشد .

۵) خود آموزی :

شامل مطالعه کتب و مجلات کار آموزی یا کار عملی. در بخش های آموزشی زیربط می شود. این برنامه ها در کمیته ای به همین نام در اداره کل از نظر قابلیت خود آموزی برنامه، اعتبار علمی، شیوه نگارش تاثیر آموزشی، شیوه ارزشیابی بررسی شده و امتیاز مناسب به آن تعلق می گیرد (۹)

ضرورت اجراء برنامه های آموزش مداوم در جامعه پزشکی :

همانگونه که لزوم تحصیل علوم برای هر یک از رشته های مختلف حرفه ای در زمان دانش آموزی و دانشجویی امری مسلم است . پس از فارغ التحصیل شدن و اشتغال به کار نیز همواره نیازمند تداوم و تکرار آموخته های قبلی خود هستند .

آموزش مداوم به عنوان یک ضرورت در جهان مطرح است در شرایط فعلی با وجود پیشرفت سریع علوم اهمیت به روز نگه داشتن دانش دانش آموختگان بر همگان روشن است .

آموزش مداوم یک واقعیت انکار ناپذیر و یک بخش تفکیک ناپذیر از فعالیتهای هر سازمانی است که در طول چند دهه اخیر به گونه ای چشم گیر در اکثر کشورهای دنیا مورد توجه قرار گرفته است و واحدهای عهده دار این وظیفه در اکثر سازمانهای دولتی و خصوصی بیش از پیش تقویت شده است .

این واقعیت دلایل متعددی دارد :

اول اینکه انواع آموزشهای کلاسیک اعم از پیش دانشگاهی ، دانشگاهی و یافنی و حرفه ای ابعاد کلی عام و محدود از نظر زمانی دارد و نمی تواند در اکثر موارد کاملاً با مشاغل و حرف گوناگون تخصصی تطابق داشته باشد .

دیگر آنکه سرعت تحول و رشد علم و تکنولوژی به حدی است که در مدت زمانی کوتاه تمامی مشاغل و حرف را حتی در ابتدایی ترین سطوح تخصصی از نظر آگاهی های حرفه ای ، شیوه فعالیت ارتباطات ، فرایندها ، ابزارها و وسایل کار و بسیاری ابعاد دیگر به شدت متحول می سازد و البته در این شرایط است که فرد شاغل نیز باید همگام با این تحول آگاهی ها نگرشها و رفتارها حالت متحول داشته باشد تا بتواند به نیازهای شغلی خویش پاسخ متناسب بدهد .

در راستای شناسایی ضرورت‌های اجرای این برنامه‌ها و اثرات مثبت آن در کشورهای مختلف جهان مطالعات و تحقیقات فراوانی صورت گرفته است که نتایجی به صورت ژورنالها و مقالات در دست می باشد که مثالهایی از این دست عبارتند از :

در یک تحقیق در ژاپن در رابطه با بررسی اثرا تعلیمات پس از فارغ التحصیلی بر اصول اخلاق پزشکان ، نشان دهنده اثرات مثبتی در جهت رعایت اصول اخلاق پزشکی در پزشکان شرکت کننده بوده است (۸) در یک تحقیق دیگر در آمریکا در رابطه با تاثیر آموزش مداوم در مورد مهارت‌های ارتباطی شخصی بر روی نحوه عمل پزشک و رضایت بیماران بوده ، نشان داد که پزشکانی که در این برنامه ها شرکت می کنند. رابطه ای مثبت تر و هدفدارتر با بیماران خود ایجاد کردند (۹) .

یکی دیگر از مسائلی که ضرورت اجرای برنامه های آموزش مداوم را بیشتر حائز اهمیت می کند حوادث جانی برای بیماران است که به علت کاهش کیفیت ارائه خدمات پزشکان می باشد که می توان به حادثه ای که در بریستول در مورد درمان کودکی به وسیله جراح قلب اتفاق افتاد اشاره کرد . که پس از بررسی ، علت حادثه کاهش کیفیت خدمات توسط پزشک معالج گزارش شد که این خود ضرورت اجرای برنامه های آموزش مداوم را به صورت محسوستری نشان می داد .

همچنین در سالهای اخیر مطالعات نشان داده است که پزشکان جدید آمادگی و توانایی لازم برای پاسخ گویی به نیازهای جامعه خود را ندارند این نقص در همه زمینه هایی که با سلامت انسانها در ارتباطند دیده می شوند .

در ایران در میان فعالیتهای نظام حکومتی و ظایف و فعالیتهای وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی از آنجا که با حیات ، بهداشت ، سلامت و بهزیستی وبه طور کلی رفاه اجتماعی در رابطه است از اهمیت ویژه ای برخوردار است در این سازمان بزرگ و در رابطه با فعالیتهای آن ، واحدهای آموزشی ، پژوهشی و درمانی متعددی در سراسر کشور